

RÓZNE

LIST REDAKCII ČASOPISU SOVĚTSKÁ VĚDA — FILOSOFIE

V časopise *Sovětská věda — filosofie* (roč. I, č. 6, november—december 1951) bol uverejnený článok *Diskuse o marxisticko-leninskej etice v ČSI*. V diskusii o problémoch marxisticko-leninskej etiky boli kritizované niektoré české a slovenské diela, ktoré sa zaoberajú otázkami morálky. Pritom, aj keď kritika *vcelku* bola správna, odzneli niektoré formulácie, ktoré — podľa mojej mienky — nemôžu prispieť podnetne k ďalšiemu rastu kritizovaných autorov. S. Dr. Dragoslav Slejška vo svojej kritike, spomínajúc aj moju knihu *Kultúra a mravnosť*, povedal: „Zvláštne nehorázne popiera triedni povahu morálky Sirácky tím, že ji považuje za sociálne hygienický regulátor.“

V súvisi s touto kritikou poslal som redakcii časopisu *Sovětská věda — filosofie* niektoré pripomienky so žiadosťou o uverejnenie. Pretože redakcia list doteraz (do októbra 1952) neuverejnila, hoci od vyjdenia spomenutej kritiky vyšli štyri ďalšie čísla časopisu, podávam ho v doslovnom znení na tomto mieste:

Vážení súdruhovia,

neodpovedal som na článok *Diskuse o marxisticko-leninskej etice v ČSI* (*Sovětská věda — filosofie*, 1951, č. 6), v ktorom — v súvisi s diskusiou o problémoch etiky — je nešetrná a nie celkom kritická zmienka o mne a o mojej knihe *Kultúra a mravnosť*. Teraz však, keď uvedený článok bol uverejnený aj v sovietskom časopise *Voprosy filosofii* (1952, č. 1), nemôžem mlčať a dovoľujem si Vám pripomenúť nasledovné:

1. Nemôžem súhlasiť, že na diskusiu o problémoch etiky, na ktorej sa hovorilo aj o mojej knihe, a to nešetrným a príliš tendenčným spôsobom, ako o tom svedčí spomínaný článok v *Sovětskej věde — filosofii* — som nebol aj osobne pozvaný.

2. Nemôžem súhlasiť ani s tým stručným a skresľujúcim posudkom svojej knihy a svojich náhľadov, a to tým viac, že až dvakrát (aj v *Sovětskej věde — filosofii*, aj vo *Voprosoch filosofii*) je názov mojej knihy nesprávne uvedený. Nenapísal som nijakú knihu *Mravnosť a kultúra*, ale *Kultúra a mravnosť*. Z toho vidieť, že dielo je najmä zamierené na problematiku kultúry. — Aký rešpekt môžem mať voči spomínanej kritike, keď v nej niet ani toľko serióznosti a objektívnosti, aby sa uviedol správne názov diela, o ktorom sa hovorí?

3. Uznávam sebakriticky, že v mojej knihe *Kultúra a mravnosť*, ktorá bola napísaná r. 1947, sú mnohé závažné chyby a nedostatky, niektoré nemarxistické a nepresné formulácie. Vyplynuly čiastočne (a nielen!) z toho, že dielo bolo písané v takých okolnostiach, keď som bol odkázaný výlučne sám na seba, bez akejkolvek pomoci kolektívu a priateľskej kritiky, keď som aj mimovoľne bol prinútený brať ohľad na pomery, aké vládli na slovenských vysokých školách v r. 1948—1949 (prácu posudzoval profesor buržoáznej „objektívistickej“ sociologie univ. prof. Dr. A. Štefánek). Nemôžem však súhlasiť s tým, aby dielo, ktoré má nesporne aj svoje klady, bolo takto sumárne, skreslene a neseriózne hodnotené. Nie je to správne, keď sa z textu vytrhne iba polovica vety. V akom smysle píšem o mravnosti na str. 89, z ktorej je vytrhnutá uvedená veta? Predovšetkým definujem mravnosť ako spoločenský jav, ktorý svojim pôvodom siaha až do prvobytnej spoločnosti; z celého textu na str. 89, kde hovorím, že mravnosť mala funkciu sociálno-hygienického regulátora v dejinách — vidieť, že hovorím o mravnosti vôbec, a že ju na tom mieste definujem v jej celom dejinnom vývoji (aj v prvobytnej spoločnosti, aj v triednych spoločnostiach, ako spoločenský jav — produkt ľudskej kultúry). Mravnosť ako spoločenský jav chápem podobne ako aj

P. A. Šarija: „...morálka vo všeobecnosti a všetky mravné pojmy nie sú vrodené alebo vnútené „shora“, ale sú produktom ľudskej kultúry. Podľa toho sa aj menia v historickom rozvoji ľudskej spoločnosti a v triednej spoločnosti majú triedny obsah.“ (O nekotorych voprosach kommunističeskoj morali, 1951, str. 85). A na str. 63—64 píše: „Morálka obsahuje elementárne, relatívne stále kategórie, ktoré sú v podstate zovšeobecnením sociálnej praxe, ktoré sa zachovali v dôsledku svojej sociálnej účelnosti. Hľa, to sú tie elementárne, stáročiami ustálené pravidlá ľudského spolužitia, o ktorých hovoril Lenin.“ Ďalej. V najnovšom čísle Voprosy filosofii (1952, č. 1) v článku M. A. Leonova Mesto i roľ filosofii v obščestvennoj žizni sú aj tieto vety: „Vo filozofii — ako aj v iných častiach ideologickej nadstavby — sú aj elementy absolútnej pravdy, nehľadiac na prechodný charakter ich kategórií a pojmov“ (str. 31). Aký je rozdiel medzi takýmto chápaním mravnosti (nielen v triednych spoločnostiach) a môjím definovaním mravnosti ako sumy zvykov, zákazov, noriem a princípov, regulujúcich ľudské skutky (sociálno-hygienický regulátor)? Veď na tej istej strane svojej knihy píšem, že „mravnosť súvisí s rozvojom ekonomickým“, a že morálku v triednej spoločnosti chápem ako mravnosť triednu, svedčí celá XIV. kapitola, kde nielen o mravnosti, ale aj o kultúre hovorím ako o triednom spoločenskom jave (Kultúra a mravnosť, str. 97—108). Dokazujú to aj tieto riadky: „Márne sú teda pokusy, aby sa kultúra a filozofia izolovaly od ekonomicko-sociálnej bázy a aby aj ideológia, kultúra a mravnosť buržoázno-kapitalistickej spoločnosti boli predstavené ako „nadtriedne“, „objektívne“ a obecné“ (str. 101). Zo všetkých týchto citátov je zrejmé, že mravnosť ako spoločenský jav hodnotím v smysle chápania Šariju a Leonova, v smysle Leninových slov, a že v triednej spoločnosti nepopieram jej triednosť.

4. Mám za sebou už takmer 30-ročnú minulosť pokrokového, socialistického kultúrneho pracovníka, napísal som už — iba za posledných 7 rokov — päť marxistických spisov (bez pochyby, nie bezvadných, s mnohými chybami) a práve preto považujem za nešetrné a urážlivé, keď sa o mojej vedeckej práci píše tak neseriózne a „nehorázne“ ako je to v uvedenej zpráve.

5. Za nesprávne a nemarxistické považujem aj to, keď sa z diel vedeckých pracovníkov, oddaných robotníckej triede, strane a našej ľudovej demokracii vytrhnú ojedinelé vety a keď sa v takej nešetrnej formulácii — bez možnosti akejkoľvek kritiky a sebakritiky — vynášajú na verejnosť. Vedecké dielo sa má hodnotiť ako celok, pritom rozhodujúce je celé jeho zamierenie, dobrý úmysel a presvedčivosť, tón a spôsob argumentácie atď. S. Stalin napísal, že hodnotu nejakej knihy neurčujú detaily, ale jej celkové zamierenie. (Sočinenija XII, 112—115). To znamená, že aj keď sú chyby a omyly v diele — ináč s dobrým úmyslom, napísanom strannicky a bojovne proti buržoáznej ideológii a filozofii — má sa o ňom písať kritickejšie a šetrnejšie, s väčším smyslom pre zodpovednosť a s uznaním pre tých, ktorí píšú, tvoria, pracujú v oblasti marxistickej filozofie, aj keď pritom robia chyby. Ľahšie je mlčať, nepísať, nepublikovať — a ostat pritom múdram a neomylným!

Andrej Sirácky